

26. *McArthur T.* Concise Oxford companion to the English language / T. McArthur. – Oxford, UK : Oxford University Press, 2005. – P. 96–102.
27. *Quirk R.* The English Language in a Global Context / R. Quirk // English in the World / [Quirk and Widdowson (eds.)]. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – P. 1–6.
28. *Roelcke T.* Variatiostypologie – Variationstypology [Electronic Resource] / Thorsten Roelcke // Einsprach typologisches Handbuch der europäischen Sprachen. – Mode of Access : <https://books.google.com.ua/books?id=eP9NoBW73qUC&pg=PR1&lpg=PR1&dq=Variationstypologie>
29. *Schmitt H.* The case for the epsilon symbol (ε) in RP DRESS / H. Schmitt // Journal of the International Phonetic Association, 37 (3). – 2007. – P. 321–328.
30. *Schneider E.* The dynamics of New Englishes: from identity construction to dialect birth / E. Schneider // Language. – 2003. – Vol. 79. – No. 2. – P. 233–281.
31. *Silva P. V.* English and Englishes [Electronic Resource] / P.V. Silva. – Mode of Access : [http://wiredspace.wits.ac.za/bitstream/handle/.../ENGLISH AND ENGLISHES.pdf](http://wiredspace.wits.ac.za/bitstream/handle/.../ENGLISH_AND_ENGLISHES.pdf).
32. *Wells J. C.* Accents of English. An Introduction / J.C. Wells. – Cambridge, New York : Cambridge University Press, 1982. – P. 55–69.
33. A global model of English [Electronic Resource]. – Mode of Access : http://www.academia.edu/18880691/A_global_model_of_English
34. Braj Kachru [Electronic Resource]. – Mode of Access : https://en.wikipedia.org/wiki/Braj_Kachru
35. World Englishes [Electronic Resource]. – Mode of Access : https://en.wikipedia.org/wiki/World_Englishes

Лавренчук Я. Ю. Вариантность и вариативность современного английского языка.

В статье рассматривается разница между вариантностью и вариативностью современного английского языка и обосновываются причины их возникновения сквозь призму системы языка и нормы. Осуществляется сопоставительный анализ современных моделей распространения вариантов английского языка в мире, поскольку в XXI веке количество не носителей английского языка вчетверо превысило количество его носителей.

Ключевые слова: вариантность, вариативность, система языка, норма.

Lavrenchuk Y. Y. Variants and Varieties of Present-Day English.

The article deals with the differences between variants and variations of present-day English, their causes in terms of language system and norm being explicated. A comparative analysis of current models of the spread of the English language is carried out due to the fact that in the third millennium the number of non-native English language speakers has exceeded the number of its native speakers by four times.

Keywords: variance, variation, language system, norm.

Леута О. І.

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ

Стаття присвячена аналізу проблеми виділення членів речення у вітчизняному за зарубіжному мовознавстві. Розглянуто традиційне тлумачення членів речення та сучасні погляди на їх кваліфікацію, спроби представлення у нових поняттях. Особливу увагу приділено питанню протиставлення головних та другорядних членів речення на логічних та суто лінгвістичних засадах.

Ключові слова: член речення, підмет, присудок, суб'єкт, предикат, компонент структури, граматична форма.

Проблема членів речення належить до “вічних”, завжди актуальних і ніколи переконливо не вирішених у мовознавстві, хоча жодна лінгвістична школа чи напрям не обійшли її своєю увагою.

Розвиток нових тлумачень структури речення зумовив перегляд традиційної системи членів речення. Суттєвого характеру цей перегляд набув у концепціях, у яких стверджується асемантична природа членів речення [22]; окремі граматисти пропонують “звільнити поняття членів речення від характерних для них семантичних і морфологічних нашарувань” [20, с. 64]; залишається дискусійним питання про співвідношення синтаксичних категорій членів речення й актуального членування.

Значну корекцію в традиційну систему членів речення вносить і підхід до структури речення з позицій валентних особливостей предиката, який уважають вершиною речення. Нівеляція протиставлення “підмет – додаток” і ряд інших закономірних з цих позицій змін у традиційній системі членів речення містять перспективу перегляду всієї системи, що й зумовлює актуальність запропонованої розвідки.

Мета статті – розглянути проблемні питання теорії членів речення, які залишаються дискусійними і в мовознавстві ХХІ ст.

Історія лінгвістики довела продуктивність категорії “член речення” для синтаксичного аналізу, однак, незаперечним залишається й те, що на засадах класичного розуміння членів речення структуру речення загалом пояснити неможливо. Саме це й зумовило появу нових концепцій, які обґрунтовують правомірність різнопорядкового членування речення – принципову можливість членування речення на несинтаксичних засадах (синтаксичну структуру речення протиставляють його логіко-граматичній структурі – актуальному членуванню, а також синтаксичну структуру протиставляють семантичній структурі).

Структурна організація речення як синтаксичного цілого підпорядкована єдиному принципу членування речення на частини і об’єднання частин у ціле. Члени речення – це відрізки мовленнєвого ланцюжка, що є носіями узагальнених структурно-функційних змістів, на основі яких утворюється речення. Проблема полягає в тому, який характер і система цих узагальнених синтаксичних змістів, на що традиційне вчення відповіді не дає.

Традиційне вчення про члени речення базоване на розуміння синтаксичного зв’язку (відношення) як певної семантико-реляційної категорії, котра має універсальний для всіх мов спосіб поділу на види; виділяють суб’єктний (підмет), об’єктний (додаток), атрибутивний (означення), обставинний (обставина) типи синтаксичного зв’язку.

Сучасне розуміння структури речення руйнує основи традиційної теорії членів речення; після виходу в світ праці Л. Теньєра [17] зникла відповідність між семантико-реляційними категоріями типу суб’єкт (агент), об’єкт (пацієнт), атрибут, обставина (“семантичними актантами”) і категоріями членів речення (“синтаксичними актантами”).

Основу основ синтаксису складає категорія синтаксичного зв’язку – характер змісту та принципові засади поділу її його на види. Члени речення – похідне від парадигматичної будови категорії синтаксичного зв’язку

Одиниці чи словоформи, що займають ті або ті позиції в складі речення, виконують функції членів речення, тому є вже не просто словами, а частинами єдиного органічного цілого. “Щоб стати одиницею речення, слово повинне набути якості члена речення. Члени речення виступають як постійні частини речення, що заповнюювані змінними – конкретними словами. У цьому розумінні член речення є

функційно-структурною одиницею, що належить визначеній сфері мови – синтаксису” [16, с. 211].

Поняття “член речення” багато вчених сприймає як занадто традиційне. Хоча жодна інша синтаксична теорія не викликала такої різкої критики, як теорія членів речення, водночас жодна система термінів у граматиці не виявляє такої життєздатності, як система членів речення, а без таких понять, як підмет, присудок, обставина, додаток, не обходиться жодний опис синтаксису. “Критика теорії членів речення зумовлена складністю виділення й ідентифікації цих синтаксичних категорій, що у свою чергу впливає із сильно розвинутої асиметрії в цьому розділі синтаксису. Життєвість теорії членів речення пояснюється тим, що вона відбиває реально наявні елементи синтаксичного ладу, які відображають елементи об’єктивної дійсності, що сприймаються людською свідомістю” [8, с. 76].

Усе сказане є справедливим стосовно одного з основних протиставлень у структурі речення – протиставлення “головні члени – другорядні члени”. Науковці висловлюють думку, що таке ієрархічне протиставлення було результатом компромісу між логічним і суто лінгвістичним поглядом на природу речення: оскільки речення представляє судження, то все те, що відображає судження, є в реченні головним, а все, що виділяють у реченні не на логічних засадах, є другорядним. Таке розуміння ієрархії зберігається в традиційному мовознавстві і дотепер. Варто відзначити, що “[...] в жодній теоретичній роботі з мовознавства таке розуміння ієрархії не одержало чисто лінгвістичної інтерпретації: лінгвістичний зміст понять “головний” і “другорядний” ніколи не було розкрито” [19, с. 293].

Інші вчені вважають, що диференційною ознакою поділу на головні і другорядні, є їх входження чи невходження до предикативної основи речення [6, с. 70; 21, с. 68]. При цьому поділ на головні і другорядні члени допускає високий рівень граматичної абстракції. Для того, щоб виділити головні члени так, як це робить синтаксична традиція, потрібно абстрагуватися від багатьох конкретних мовних фактів, зокрема від комунікативної організації, семантичної будови речення. Більш того, традиційний поділ членів речення на головні і другорядні ігнорує той факт, що з погляду семантичної організації речення окремі другорядні члени так само необхідні, як і головні.

Головні члени речення – підмет і присудок – формуються на основі суб’єктно-предикативного зв’язку як синтаксичної категорії мови, що утворена синтезом семантико-реляційного і функційно-комунікативного аспектів її змісту.

У традиційній граматиці склалася концепція двовершинності речення – обов’язкової наявності в ньому двох головних компонентів – підмета і присудка. Представники різних граматичних шкіл намагалися створити й альтернативні одновіршинні концепції. На думку П. Фортунатова, єдиним головним членом речення можна вважати лише підмет. За його визначенням, “несамостійна за значенням частина закінченого словосполучення представляє присудок речення, а самостійна за значенням частина того ж словосполучення є підметом речення” [18, с. 183]. До цієї позиції предувалися С. Карцевський, наголошуючи, що “підмет – це абсолютне зумовлене при предикаті” [10, с. 27; 32], О. Есперсен: “Підмет завжди буває первинним словом у реченні” [9, с. 770]. Одним з основних аргументів на користь первинності підмета виступає суто морфологічна ознака – обов’язкове узгодження присудка з підметом у мовах номінативного ладу, тобто формальна залежність присудка від підмета.

Другим єдиним головним членом речення окремі вчені визнають присудок. Головний аргумент на користь визнання за присудком такої ролі – його *репрезентація*, тобто здатність виступати як представника всього речення [19, с. 297–298]. Саме такий підхід до кваліфікації ієрархії членів речення представлено в граматиці залежностей, концепції Л. Теньєра.

Водночас незаперечним фактом є те, що саме взаємозумовленість імені і дієслова творить предикативний зв'язок – взаємозалежність чи взаємопередбачуваність [2, с. 202]. При цьому, домінанта підмета полягає в його семантичній первинності як позначення предмета. Домінанта присудка – у тім, що саме в ньому виражаються всі граматичні значення, які репрезентують предикативність. І. Вихованець підкреслює співвідносність понять підмета і присудка, бо "вони однаковою мірою передбачують один одного" [7, с. 34].

Отже, два обов'язкових компоненти речення, два його головних члени, що поєднані предикативним зв'язком і утворюють граматичну основу простого речення, – підмет і присудок – представляють предмет та ознаку, яку приписують йому в акті предикації. Однак у такому разі ми маємо справу не з когнітивними чи морфологічними категоріями, а із синтаксичними: підмет – це синтаксичний предмет, а присудок – синтаксична ознака. Позиції синтаксичного предмета і синтаксичної ознаки маркуються спеціальними граматичними формами.

Стосовно кваліфікації підмета, то більшість визначень підмета виявляються семантичними: підметом найчастіше називають член речення, що виражає суб'єкт [13, с. 207; 12, с. 478; 7, с. 163]. Що ж стосується суб'єкта, те це категорія понятійна, а підмет – граматична. Кваліфікують підмет і як те, про що говориться в реченні, або ж співвідносять його з так званим логічним чи психологічним підметом [9, с. 164–169].

Тлумачення підмета через поняття суб'єкта є поясненням одного невідомого через інше, оскільки саме поняття суб'єкта виявляється розмитим і нечітким. Різновидів суб'єкта можна знайти не менше, ніж типів підмета: розрізняють суб'єкт дії, стану, чуттєвого сприйняття, суб'єкт граматичний, логічний, психологічний. Усі подібні непорозуміння – наслідок полісемії термінів і невдалих перекладів: у більшості мов для понять суб'єкта і підмета використовується той самий термін – *subject*. У слов'янських мовах полісемія усунута завдяки наявності двох термінів – підмет (для граматики) і суб'єкт (для семантики, логіки, психології). Спроба усунення названої полісемії (яка не одержала, однак, поширення) була започаткована в середньовіччя модистами, що ввели терміни *suppositum* і *appositum*. Однак вони позначали не стільки "підмет" і "присудок" у звичному для нас розумінні, скільки модули для позначення суб'єкта і предиката. Нині термін *subject* українською мовою найчастіше не перекладають, а транслітерують, хоча в оригіналах іноді проводять розмежування між *grammatical subject*, *logical subject*.

Вживання в українській граматичній науці термінів *граматичний підмет*, *логічний підмет* і *психологічний підмет* не вносить ясності в розуміння сутності питання, тому що з їх уведенням структура речення стає максимально ускладненою – у ній виділяється вже три ряди категорій. У речення *Сестра почистила картоплю* слово *сестра* виявляється і граматичним, і логічним, і психологічним суб'єктом, тоді як у реченні *Картопля була почищена сестрою* слово *сестрою* залишається логічним суб'єктом, а інші дві ролі виконує слово *картопля*. І, нарешті, у реченні *Картопля, сестра її почистила* слово *картопля* представляє психологічний суб'єкт, а *сестра* – логічний і граматичний.

О. Есперсен відзначає, що набагато доцільніше вживати терміни *підмет* і *присудок* винятково у значенні “граматичного підмета і присудка і відкинути всілякі спроби приписувати до цих термінів ад’юнкти “логічне” чи “психологічне” [9, с. 169].

На думку О. Потебні, якщо терміни підмет і присудок як компоненти речення один одним не замінюються, то в логіці важлива лише сполучуваність /несполучуваність двох понять, а яке з них буде суб’єктом, яке – предикатом, неважливо, оскільки “для логіки словесне вираження прикладів її побудов байдуже... Однаково, чи скажемо ми *Кінь – тварина, Кінь не собака, Тварина включає коня, Собака не кінь*. Категорії предмета і його ознаки не потрібні для логіки, для якої і те й інше – тільки поняття, сукупності ознак” [15, с. 60–61]. Для граматики ж істотними виявляються саме категорії предмета й ознаки – на цьому ґрунтуються всі граматичні опозиції в морфології й синтаксисі.

Підмет – це завжди іменний член речення, синтаксичний предмет, якою б не була його морфологічна приналежність, це “головний член [...], що має форму називного відмінка іменника, з яким узгоджується присудок” [6, с. 74].

Однак його предметний зміст може мінятися залежно від того, як саме представлений предмет: він може бути означено-особовим, неозначено-особовим, узагальнено-особовим і безособовим. Ці різновиди підмета розрізняють в англійській, німецькій, французькій мовах, тоді як в українській їм відповідають типи так званих односкладних речень.

У більшості індоєвропейських мов підмет може мати найрізноманітніші значення або навіть може не мати ніякого реального значення, однак він є обов’язковим членом речення, що має свою граматичну семантику – семантику предмета, визначеного в цьому реченні за допомогою ознаки – присудка.

Присудок – другий головний член простого речення, що виражає ознаку, яку надають предмету-підмету. “Присудок – головний член двоскладного речення, який, указуючи на модально-часову характеристику носія предикативної ознаки, перебуває в предикативному зв’язку з підметом” [21, с. 73]. З розумінням присудка теж пов’язано цілий ряд проблем. По-перше, суперечливість і недостатня визначеність теорії присудка зумовлена тим, що в лінгвістичній традиції, як у вітчизняній, так і в зарубіжній, сформувався два підходи до розуміння його сутності, особливо в аналітичних формах вираження. Згідно одного з них присудком може виступати тільки особове дієслово, а пов’язаний з ним інфінітив може представляти додатковий дієслівний член. Згідно іншого підходу присудок містить у собі не тільки особове дієслово, але й залежний від нього інфінітив. Саме тому речення *Я хочу спати* може бути інтерпретоване подвійно: або присудком є *хочу*, а *спати* – додатковим членом (інфінітивним додатком), або ж присудком виступає *хочу спати*.

При послідовній реалізації кожного з цих підходів проблема легко знімається. Дійсно, якщо вважати присудком тільки особове дієслово, то тоді ні про які “складні” чи “ускладнені” форми присудка (принаймні, дієслівного) мови бути не може: усі дієслівні присудки виявляться простими. З іншого боку, якщо розглядати інфінітив як компонент присудка, то неправомірно говорити про інфінітив як про додаток до присудка. Однак, на жаль, сучасні граматики такої послідовності аж ніяк не демонструють. В результаті спостерігаємо незрозумілий гібрид з обох підходів. Деякі граматики вводять додаткові типи присудків: *змішаний, подвійний, дієслівно-іменний, складений дієслівно-іменний модально-оцінний, емоційно-вольовий, складний, процесуально-кваліфікативний, ускладнений*.

Усю різноманітність форм присудка можна звести до двох основних, вихідних, а всі інші вважати різного роду перетвореннями (трансформами) цих основних форм. Наявність саме двох основних типів присудка – дієслівного й іменного – зумовлене тим, що в реальній дійсності є явища подвійної природи: з одного боку, є предмети, речі, а з іншого боку, є дії цих речей, предметів. “Вживання в ролі присудка в одному випадку імен, що позначають ідеї речей, а в іншому випадку дієслів, що позначають дії, дає можливість характеризувати предмет (підмет речення) із двох різних сторін, з боку його властивостей чи ознак, носієм яких є предмет, і з боку дій, які він виконує” [14, с. 3]. На це звертав увагу В. Богородицький, кваліфікуючи семантику речень, він виділяв три їхні можливі типи залежно від різновиду присудка: “1) речення, що позначають факт (*Кінь йде*); 2) речення, що класифікують, тобто зараховують предмет до тієї чи тієї родової категорії (*Кінь – тварина*); 3) речення, що позначають якості предмета (*Кінь полохливий*)” [4, с. 779].

У процесі розвитку мови часто має місце переосмислення іменного присудка в дієслівний, про що свідчить розвиток аналітичних форм дієслова. Іменники, що використовуються як присудки, набувають змісту ”дієслівного, наприклад, *Він воїн – Він воює*, повинен воювати за своїм званням” [11, с. 24]. Разом з тим неперехідні дієслова типу *ходити*, *працювати*, *страждати* й под. містять у своєму складі зв’язку й атрибут: “*ходити = перебувати в стані ходіння*”, “*працювати – бути зайнятим роботою*”, “*страждати = перебувати в стражданні*” [3, с. 121]. Ідея двокомпонентності семантики дієслова, представлені сполученням значень ствердження й і атрибута, бере свої витоки ще з граматики Пор-Рояля: “... сказати *Pierre vit* “П’єр живе” – це те ж саме, що сказати “П’єр є живий”. Так в усіх мовах з’явилася велика різноманітність дієслів” [1, с. 65].

Наявність двох формальних типів, двох форм присудка виявляється цілком природною: вона зумовлена самою дійсністю, нашим способом її пізнання і дозволяє виділити такі основні категорії, як речі, властивості й відношення. Іменний присудок має складнішу форму. У цьому плані його можна вважати маркованим членом пари. Немаркована форма дієслівного присудка виявляється досить невиразною за своєю семантикою – вона може виражати і дію, і процес, і стан [9, с. 95]. Семантика іменного присудка більш спеціалізована: він завжди виражає стан.

Отже, система типів присудка може бути представлена просто й однотипно. Усі численні різновиди присудка можна розглядати як форми, утворені від двох основних – дієслівного та іменного присудків.

Л і т е р а т у р а

1. Арно А. Всеобщая рациональная грамматика: (Грамматика Пор-Рояля) / А. Арно, К. Лансло. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1991. – 128 с.
2. Арібжанова І. М. 2010 Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис : [підручник] / А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломийцева [та ін.]. – К. : Знання, 2010. – 374 с.
3. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Шарль Балли ; [пер. с франц.]. – М. : Изд-во иностр. лит., 1955. – 416 с.
4. Богородицький В. А. Лекції по общему языкознанию / В. А. Богородицького. – Казань : Типогр. Имп. унта, 1911. – 246 с.
5. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / Іван Романович Вихованець. – К. : Наук. думка, 1992. – 222 с.
6. Вихованець І. Р. Грамматика української мови: Синтаксис / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 365 с.
7. Вихованець І. Р. 1982 Грамматика української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко. – К. : Рад школа, 1982. – 207 с.

8. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка: Синтаксис / В. Г. Гак. – М. : Высшая школа, 1981. – 218 с.
9. Есперсен О. Философия грамматики / Отто Есперсен ; пер. с англ. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 2001. – 404 с.
10. Карцевский С. О. Повторительный курс русского языка / С. О. Карцевский. – М.-Л. : Гос. Изд-во. – 112 с.
11. Классовский В. Нерешенные вопросы в грамматике / Владимир Игнатьевич Классовский. – СПб.-М. : М. О. Вольф, 1870. – 92 с.
12. Мартине А. Основы общей лингвистики / А. Мартине // Новое в лингвистике. – М. : Изд-во иностр.лит-ры, 1963. – Вып. 3. – С. 366–566.
13. Мещанинов И. И. Члены предложения и части речи / Иван Иванович Мещанинов. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1978. – 321 с.
14. Пигин М. И. Две формы сказуемого в языке: атрибутивно-именная и глагольная / М. И. Пигин // Лингвистический сборник: Учен. зап. Петрозаводского ун-та. – 1963. – Т. 10. – Вып. 3. – С. 65–72.
15. Потемня А. А. Из записок по русской грамматике : в 4 т. / Александр Афанасьевич Потемня. – М. : Учпедгиз, 1958. – Т. 1-2. – 536 с.
16. Солнцев В. М. Язык как системно-структурное образование / В. М. Солнцев. – М. : Наука, 1977. – 344 с.
17. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Люсьен Теньер ; пер. с франц. – М. : Прогресс, 1988. – 654 с.
18. Фортунатов Ф. Ф. Избранные труды / [под ред. М. Н. Петерсона]. – М. : Учпедгиз, 1956. – Т. 1. – 450 с.
19. Холодович А. А. Проблемы грамматической теории / А. А. Холодович. – Л. : Наука, 1979. – 304 с.
20. Храковский В. С. Семантизация синтаксиса и теория членов предложения / В. С. Храковский // Проблемы синтаксической семантики : [материалы научной конференции]. – М., 1976. – С. 164–171.
21. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови / К. Ф. Шульжук. – К. : Академія, 2004. – 406 с.
22. Daneš F. A Three-Level Approach to Syntax / F. Daneš // Travaux de Cercle linguistiques de Prague. – Praha : Académie Tchecoslovaquie des Sciences, 1964. – V. 1. – P. 225–240.

References

1. Arno A. Vseobshchaya ratsional'naya grammatika: (Grammatika Por-Royalaya) / A. Arno, K. Lanslo. – L. : Izd-vo LGU, 1991. – 128 s.
2. Aribzhanova Í. M. 2010 Suchasna ukraïns'ka literaturna mova: Morfologiya. Sintaksis: [pidruchnik] / A. K. Moysiënko, Í. M. Aribzhanova, V. V. Kolomiytseva [ta ín.]. – K. : Znannya, 2010. – 374 s.
3. Balli S. H. Obshchaya lingvistika i voprosy frantsuzskogo yazyka / Sharl' Balli ; [per. s frants.]. – M. : Izd-vo inostr. lit., 1955. – 416 s.
4. Bogoroditskiy V. A. Lektsii po obshchemu yazykoznaniiyu / V. A. Bogoroditskiy. – Kazan' : Tipogr. Imp. un-ta, 1911. – 246 s.
5. Vikhovanets' Í. R. Narisi z funktsional'nogo sintaksisu ukraïns'koï movi / Ívan Romanovich Vikhovanets'. – K. : Nauk. dumka, 1992. – 222 s.
6. Vikhovanets' Í. R. Gramatika ukraïns'koï movi: Sintaksis / Í. R. Vikhovanets'. – K. : Libid', 1993. – 365 s.
7. Vikhovanets' Í. R. 1982 Gramatika ukraïns'koï movi / Í. R. Vikhovanets', K. G. Gorodens'ka, A. P. Grishchenko. – K. : Rad shkola, 1982. – 207 s.
8. Gak V. G. Teoreticheskaya grammatika frantsuzskogo yazyka: Sintaksis / V. G. Gak. – M. : Vysshaya shkola, 1981. – 218 s.
9. Yespersen O. Filosofiya grammatiki / Otto Yespersen ; per. s angl. – M. : Izd-vo inostr. lit-ry, 2001. – 404 s.
10. Kartsevskiy S. O. Povtoritel'nyy kurs russkogo yazyka / S. O. Kartsevskiy. – M.-L. : Gos. Izd-vo. – 112 s.
11. Klassovskiy V. Nereshennyye voprosy v grammatike / Vladimir Ignat'yevich Klassovskiy. – SPb.-M. : M.O.Vol'f, 1870. – 92 s.
12. Martine A. Osnovy obshchey lingvistiki / A. Martine // Novoye v lingvistike. – M. : Izd-vo inostr.lit-ry, 1963. – Vyp. 3. – S. 366–566.
13. Meshchaninov I. I. Chleny predlozheniya i chasti rechi / Ivan Ivanovich Meshchaninov. – M.-L. : Izd-vo AN SSSR, 1978. – 321 s.
14. Pigin M. I. Dve formy skazuemogo v yazyke: atributivno-imennaya i glagol'naya / M. I. Pigin // Lingvisticheskiy sbornik: Uchen. zap. Petrozavodskogo un-ta. – 1963. – Т. 10. – Vyp. 3. – S. 65–72.

15. *Potebnya A. A.* Iz zapisok po russkoy grammatike : v 4 t. / Aleksandr Afanas'yevich Potebnya. – M. : Uchpedgiz, 1958. – T. 1-2. – 536 s.
16. *Solntsev V. M.* YAzyk kak sistemno-strukturnoye obrazovaniye / V. M. Solntsev. – M. : Nauka, 1977. – 344 s.
17. *Ten'yer L.* Osnovy strukturnogo sintaksisa / Lyus'yen Ten'yer ; per. s frants. – M. : Progress, 1988. – 654 s.
18. *Fortunatov F. F.* Izbrannyye trudy / [pod red. M. N. Petersona]. – M. : Uchpedgiz, 1956. – T. 1. – 450 s.
19. *Kholodovich A. A.* Problemy grammaticheskoy teorii / A. A. Kholodovich. – L. : Nauka, 1979. – 304 s.
20. *Khrakovskiy V. S.* Semantizatsiya sintaksisa i teoriya chlenov predlozheniya / V. S. Khrakovskiy // Problemy sintaksicheskoy semantiki : [materialy nauchnoy konferentsii]. – M., 1976. – S. 164–171.
21. *Shul'zhuk K. F.* Sintaksis ukraїns'koї movi / K. F. Shul'zhuk. – K. : Akademiya, 2004. – 406 s.
22. *Daneš F.* A Three-Level Approach to Syntax / F. Daneš // Travaux de Cercle linguistiques de Prague. – Praha : Académie Tchecoslovaquie des Sciences, 1964. – V. 1. – P. 225–240.

Леута А. И. Проблемные вопросы теории членов предложения.

Статья посвящена анализу проблемы выделения членов предложения в отечественном и зарубежном языкознании. Рассмотрено традиционное толкование членов предложения и представлены современные взгляды на их квалификацию, попытки осмыслить их в новых понятиях. Особенное внимание сосредоточено на вопросе противопоставления главных и второстепенных членов предложения на логической и чисто лингвистической основе.

Ключевые слова: член предложения, подлежащее, сказуемое, субъект, предикат, компонент структуры, грамматическая форма.

Leuta A. I. Problem Issues on the Parts of Sentence Theory.

The article analyzes the problem of allocation of the sentence in the Ukrainian and foreign linguistics. The traditional interpretation of the sentence and modern views on their qualifications, attempts to present them in new concepts have been considered. The special attention is focused on the issue of opposing major and minor parts of the sentence in the logical and purely linguistic basis.

Keywords: sentence part, subject, predicative object, predicative structure component, grammatical form.

Лихошерстова М. Ю.

Київський національний лінгвістичний університет

**ЯДРО МІКРОПОЛІВ МИНУЛОГО ЧАСУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АРАБСЬКІЙ МОВАХ**

У статті розглянуто проблему сприйняття минулого часу різними етносами та способи його вираження в різноструктурних мовах. Виявлено спільний семантичний інваріант минулого часу; розкрито особливості функціонування дієслівних форм на позначення минулого часу в українській та арабській мовах. Особливу увагу приділено встановленню аломорфних й ізоморфних дієслівних форм вираження минулого часу в зіставлюваних мовах.

Ключові слова: форми дієслова, минулий час, семантичний інваріант.

Поняття минулого часу розглядається як один із видів семантичних відношень, що передаються мовою і відображають зв'язок між предметами, явищами та їхніми властивостями, основним змістом якого є взаємна координація у сфері минулого [12, с. 33].

При спільному інваріантному змісті цілісної думки – віднесення дії до минулого, що виступає як семантична основа функціональної взаємодії темпоральних компонентів [11, с. 48], цей сукупний зміст виявляється по-різному в неспоріднених мовах (у нашому випадку в українській і арабській), передаючи відтінки національно-